

tentiam peccatoris. Quod si deliciae angelorum lacrymae meae, quid deliciae? Omne opus ipsorum laudare Deum: sed deest laudi, si desint qui dicant: *Transivimus per ignem et aquam, et eduixisti nos in refrigerium (Psal. LXV, 12).*

6. Felix proinde in sua universitate Ecclesia, cuius omnis gloriatio impar est causae, non pro his tantum quae illi jam facta sunt, sed pro his quoque quae de illa adhuc oportet fieri. Nam et de meritis quid sollicita sit, cui de proposito Dei firmior suppetit securiorque gloriandi ratio? Non potest se ipsum negare Deus, neque non facere quae jam fecit, ut scriptum est, qui fecit quae futura sunt (*Isa. XLVI, 10*). Faciet, faciet, nec deerit suo proposito Deus. Sic non est quod jam quaeras, quibus meritis speremus bona, praesertim cum audias apud prophetam: *Non propter vos, sed propter me ego faciam, dicit Dominus (Ezech. XXXVI, 22)*. Sufficit ad meritum scire, quod non sufficiant merita. Sed, ut ad meritum satis est de meritis non praesumere, sic carere meritis satis ad iudicium est. Porro infantium renatorum neminem carere meritis, sed Christi habere merita. Quibus se tamen indignos reddunt, si sua jungere non nequiverint, sed neglexerint. Quod quidem periculum jam adultae aetatis est. Merita proinde habere cures; habita, data noveris; fructum speraveris, Dei misericordiam: et omne periculum evasisti paupertatis, ingratiitudinis, praesumptionis. Perniciosa paupertas, penuria meritorum; praesumptio autem spiritus, fallaces divitiae. Et ideo *divitias et paupertas ne dederis mihi, Domine, ait Sapiens (Prov. XXX, 8)*. Felix Ecclesia, cui nec merita sine praesumptione, nec praesumptio absque meritis deest. Habet unde praesumat, sed non merita: habet merita, sed ad promerendum, non ad praesumendum. Ipsum non praesumere, nonne promereri est? Ergo eo praesumit securius, quo non praesumit: et non est quod confundatur in verbo gloriae, cui multa materies gloriandi. Misericordiae Domini multae, et veritas ejus manens in aeternum.

7. Quidni gloriatur secunda, in cuius testimonium gloriae, misericordia et veritas obviaverunt sibi? (*Psal. LXXXIV, 11*.) Sive dicat: *Dilectus meus mihi*; sive igitur dicat *Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi*; sive etiam: *Dominus sollicitus est mei (Psal. XXXIX, 2, 18)*; vel si quae sunt ejusmodi voces aliae atque aliae, quae divinum quemdam affectum ac singularem favorem erga aliquid similiter exprimere videantur: nihil horum a se alienum putabit, cui ratio praesumendi Domini constitutio est, praesertim cum non alteram videat sponsam, alteramve Ecclesiam, cui possint fieri quae non possunt non fieri. Ergo de Ecclesia patet, quod in nullo illa omnia sibi aptare verebitur. De una anima quaeritur etiam, si sit spiritualis et sancta, liceatne illi ullo modo audere in talibus. Neque enim praerogativas omnes unius illius catholicae multitudinis, ob quam omnia fiunt, una de multitudine arrogabit sibi, quantalibet emineat sanctitate. Et ideo diffici-

lius, ut sentio ego invenietur **1507**, si tamen invenietur quomodo possit licere. Unde necessarium reor, alio istud sermone tentari, nec modo ingredi vias scrupulosae disputationis, quarum adhuc exitum ignoramus, nisi prius super verbo adscodito oratum fuerit ad eum, qui aperit, et nemo claudit, sponsum Ecclesiae Jesum Christum Dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

SERMO LXIX.

Qualiter omnis altitudo se extollens adversus scientiam Dei dejicitur. De adventu et mansione Patris et Verbi apud animam diligentem, et de familiaritate quae inde inter Deum et animam contrahitur.

1. *Dilectus meus mihi, et ego illi (Cant. II, 16)*. Hanc vocem universali Ecclesiae sermo superior assignavit, propter factas sibi a Deo promissiones vitae ejus, quae nunc est, pariter et futurae, de anima proposita quaestio est; quia non potest sibi arrogare una, quod universitas audeat, nec aliquo modo ad se trahere illam. Si non licet, referamus proinde oportet ita ad Ecclesiam, ut nullatenus ad personam; nec modo hanc, sed et reliquas voces similes huic, loquente grandia verbi gratia. *Expectans expectavi Dominum, et intendit mihi (Psal. XXXI, 2)*; et si quas alias sermo superior perstrinxit. Quod si quis licere putat, ego non abnuo; sed interest, cui non enim cuicumque. Prorsus habet Ecclesia Dei spirituales suos, qui non modo fideliter, sed et fiducialiter agant in eo, cum Deo quasi cum amico loquentes, testimonium illius perhibente conscientia gloriae ejus. Quinam illi sint, id quidem penes Deum; tu vero audi, qualem te esse oporteat, si talis vis esse. Quod tamen dixerim, non quasi expertus, sed quasi experiri cupiens. Da mihi animam nihil amantem praeter Deum, et quod propter Deum amandum est; cui vivere Christus non tantum sit, sed et diu jam fuerit; cui studii et otii sit providere Dominum in conspectu suo semper; cui sollicito ambulare cum Domino Deo suo, non dico magna, sed una voluntas sit et facultas non desit: da, inquam, talem animam, et ego non nego dignam sponsi cura, majestatis respectu, dominantis favore, sollicitudine gubernantis: et si voluerit gloriari, non erit insipiens; tantum ut qui gloriatur, in Domino gloriatur. Ita in quo multi audent, audent et unus, sed alia ratione.

2. Nempe sanctam multitudinem causae supradictae fidentem faciunt, sanctam animam duplex quaedam ratio. Primo quidem quod habeat in natura simplicissima sponsi divinitas quasi unum respicere multos, et quasi multos unum. Nec ad multitudinem multus erit, nec ad paucitatem rarus; nec ad diversitatem divisus, nec restrictus ad unum; nec anxius ad curas, nec perturbatus seu turbulentus ad sollicitudines. Sic sane uni intentus, ut non detentus; sic pluribus, ut non distentus. Deinde, quod ut probare suavissimum, ita rarissimum [*alias mendose, charissimum*] probasse est; tanta est dignatio Verbi, tanta benevolentia Patris Verbi erga bene affectam et bene compositam animam (quod quidem

ipsum Patris munus, et Verbi opus est), ut quam sua tali benedictione praevenerint et praeparaverint sibi, sua quoque dignentur praesentia, et ita, ut non modo ad eam veniant, sed etiam mansionem apud eam faciant (*Joan. XIV, 23*). Non enim sufficit exhiberi, nisi et copiam sui praebent. Quid est venire ad animam Verbum? Erudire in sapientia. Quid est Patrem venire? Afficere ad amorem sapientiae, ut dicere possit, quia amatrix facta sum formae illius (*Sap. VIII, 2*). Patris diligere est: et ideo Patris adventum ex infusa dilectione probatur. Quid faceret eruditio absque dilectione? Inflaret. Quid, absque eruditione dilectio? Erraret. Denique errabant, de quibus dicebatur: *Testimonium illis perhibeo quod zelum Dei habent, sed non secundum scientiam (Rom. X, 2)*. Non decet sponsam Verbi esse stultam: porro elatam Pater non sustinet. Pater enim **1508** diligit Filium, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Verbi, semper in promptu habet dejicere atque destruere, sive immittendo zelum, sive intendendo: quorum alterum misericordiae, alterum iudicii est. Utinam in me omnem extollentiam comprimat, imo dejiciat, et ad nihilum redigat, non accensus furor, sed infusus amor! Utinam discam non superbire, sed unctione potius, quam ultione magistrali *Domine, ne in furore tuo arguas me, sicut angelum extollentem se in caelo: neque in ira tuacorripas me*, sicut hominem in paradiso. Ambo iniquitatem meditati sunt, altitudinem affectantes; ille, potentiae; iste, scientiae. Denique credidit insipiens mulier pollicenti, sed seducenti: *Eritis sicut dii, scientes bonum et malum (Gen. III, 5)*. Jam esse ante seduxerat, cui persuaserat similem fore Altissimo? (*Isa. XIV, 14*.) Nam qui se putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit (*Galat. VI, 3*).

3. Verum utraque altitudo dejecta est, sed in homine mitius, judicante in illo qui omnia facit in pondere et mensura. Nam angelo in furore punito, imo damnato, bono iram tantum sensit, et non furorem. Nempe cum iratus fuit, misericordiae recordatus est. Propter hoc semen ejus filii irae, et non furoris, usque in hodiernum diem. Si non nasceretur filius irae, non opus esset renasci; si furoris filius nasceretur, aut non contigisset, aut non profuisset renasci. Vis videre furoris filium? Si vidisti Satanam tanquam fulgur cadentem de caelo, quod est in impetu furoris praecipitatum; et cognovisti de furore Dei. Denique non est recordatus misericordiae suae; quia cum iratus fuerit, misericordiae recordabitur, non cum jam usque ad furorem exarserit. Vae filiis diffidentiae! his quoque qui ex Adam sunt, qui nati irae filii, ipsi sibi iram in furorem, virgam in baculum, imo in malleum diabolica obstinatione convertunt. Denique thesaurizant sibi iram in die irae (*Rom. II, 5*). Ira autem accumulata quid nisi furor? Peccaverunt

(241) Eadem est doctrina Augustini in lib. de peccatorum Meritis, cap. 16, ubi « parvulos, sine Baptismo de corpore exeuntes, in damnatione omnium mitissima futuros » scribit. Idem in lib. v

peccatum diaboli, et diaboli sententia percelluntur. Vae etiam, quamvis mitius, quibusdam filiis irae, qui nati in ira, non exspectaverunt renasci in gratia! Nempe mortui in quo et nati, irae filii permanent. Iræ dixerim, non furoris; quia ut piissime creditur, et humanissime genitur, mitissima sunt poenae totum quo addicti sunt aliunde trahentium (241).

4. Ergo furore diabolus judicatus est, quia inventa est iniquitas ejus ad odium; hominis autem ad iram, et ideo in ira corripitur. Ita omnis altitudo contrita est, et quae inflat, et quae praecipitat, Patre nimirum zelante pro Filio, Utrobique siquidem injuria Filii est, et de usurpata potentia adversus virtutem Dei, quae ipse est; et de praesumpta scientia aliunde quam a sapientia Dei, quae nihilominus ipse est, Domine, quis similis tibi? Quis nisi splendor et figura substantiae tuae? quis, nisi imago tua? Solus in forma tua, solus non rapinam arbitratus est esse se aequalem tibi altissimus Altissimi Filius (*Philipp. II, 6*). Quomodo non aequalis? Etiam unum estis ipse et tu. Sedes illi a dextris tuis, non sub pedibus. Quo pacto audet quis pervadere locum Unigeniti tui? praecipitetur. Ponit sibi sedem in excelso; subvertatur cathedra pestilentiae. Item quis docet hominem scientiam? Nonne tu, o clavis David, aperiens cui vis, et cui vis claudens? Et quomodo sine clave ad thesauros sapientiae et scientiae introitus, imo irruptio tentabatur? Qui non intrat per ostium, ille fur est et latro. Petrus ergo intrabit, qui claves accepit. Non tamen solus: nam et me, si voluerit, introducet, aliumque excludet quem forte voluerit, in scientia et potestate sibi data desuper.

5. Et haec claves quae? Potestas aperiendi, et claudendi, atque inter excludendos et admittendos discretio. Et non in serpente thesauri, sed in Christo. Et ideo non potuit dare scientiam serpens, quam non habuit; sed qui habuit, dedit. Nec enim ipse potuit habere **1509** potestatem, quam non accepit; sed qui accepit, habuit. Dedit Christus (*Matth. XVI, 19*), accepit Petrus, nec inflatus de scientia, nec praecipitandus de potentia. Quare? Quia in neutra extollit se adversus scientiam Dei, qui nihil horum praeter Dei scientiam affectavit, sicut ille qui dolose egit in conspectu ejus, ut inveniat iniquitas ejus ad odium (*Psal. XXXV, 5*). Quomodo denique praeter scientiam Dei, qui se scribit apostolum Jesu Christi secundum praescientiam Dei Patris? (*I Petr. I, 4, 2*.) Et haec dicta sint pro eo quod incidit de zelo Dei, quem intendit in praevicantes angelum hominemque (nam in ambobus reperit praevitatem); qualiter videlicet in ira et in furore suo destruxerit omnem altitudinem, extollentem se adversus scientiam Dei.

6. Nunc jam recurrendum ad zelum misericordiae, id est qui non intenditur, sed qui immittitur:

contra Julianum, cap. 12. Item Fulgentius in lib. de Veritate praedestinationis, cap. 14, et de Incarnatione, cap. 30. His adde Faricij abbatis Hab in locis eiusdem epistolae, Spicilegii tome III, pag. 137.

quoniam qui intenditur, ut jam diximus, iudicii est, et satis nos terruit ex memoratis exemplis tam graviter puitorum. Propterea ibo ego mihi ad locum refugii a facie furoris Domini, illum utique pietatis zelum suaviter ardentem, efficaciter expiantem. Nunquid non expiat charitas? Et potenter. Legi quod operiat multitudinem peccatorum (*I Petr. iv, 8*). Sed dico: Nunquid non idonea est seu sufficiens ad deiciendam, humiliandamque omnem extollentiam oculorum et cordis? Et maxime: nam non extollitur, non inflatur. Si ergo Dominus Jesus dignetur venire ad me, vel potius in me, non in zelo furoris, et ne in ira quidem, sed in charitate et spiritu mansuetudinis, æmulans me Dei æmulatione: quid enim ita Dei, ut charitas? Nempe et Deus est: si, inquam, in ista venerit, in hoc cognoscam, quod non sit solus, sed venerit etiam Pater suus cum eo. Nam quid æque paternum? Propter hoc nempe, non Pater Verbi tantum, sed et Pater misericordiarum est appellatus (*II Cor. i, 3*), quod innatum habeat misereri semper et parcere. Si sensero aperiri mihi sensum, ut intelligam Scripturas, aut sermonem sapientiæ quasi ebullire ex intimis, aut infuso lumine desuper revelari mysteria, aut certe expandi mihi quasi quoddam largissimum cœli gremium; et uberiore desursum influere animo meditationum imbres: non ambigo sponsum adesse. Verbi siquidem hæc copię sunt et de plenitudine ejus ista accipimus. Quod si se pariter infuderit humilis quædam, sed pinguis intimæ aspersionis devotio, ut amor agnitæ veritatis necessarium quoddam odium vanitatis in me generet et contemptum, ne fortè aut scientia inflat, aut frequentia visitationum extollat me: tunc prorsus paterne sentio agi mecum, et Patrem adesse non dubito. Si autem persevera- vero huic dignationi dignis semper, quod in me est affectibus et actibus respondere, et gratia Dei apud me vacua non fuerit: etiam mansionem apud me faciet tam Pater nutriens, quam Verbum erudiens.

7. Quanta putas ex hac mansionem inter animam et Verbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de familiaritate sequatur fiducia? Non est, ut opinor, quod jam talis anima dicere veletur: *Dilectus meus mihi*; quæ ex eo quod se diligere, et vehementer diligere sentit, etiam diligere nihilominus vehementer non ambigit, ac de sua singulari intentione sollicitudine, cura, opera, diligentia, studioque, quo incessanter et ardentem invigilat, quemadmodum placeat Deo æque hæc omnia in ipso indubitanter agnoscit, recordans promissionis ejus: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis* (*Matth. vii, 2*); nisi quod redhibitionem gratiæ prudens sponsa ad suam magis cauta est trahere partem, sciens se potius præventam a dilecto. Inde est quod illius operam præfert: *Dilectus, inquit meus mihi, et ego illi*. Ergo ex propriis quæ sunt penes Deum agnoscit; nec dubitat se amari quæ amat. Ita est. Amor Dei amorem animæ parit, et illius præcurrens intentio intentam animam facit, sollicitudoque sollicitam.

A Nescio enim qua vicinitate naturæ, cum semel revelata facie gloriam Dei speculari anima poterit, mox illi se conformari necesse est, atque **1510** in eandem imaginem transformari. Igitur qualem te paraveris Deo, talis oportet appareat tibi Deus. Cum sancto sanctus erit, et cum viro innocente innocens erit (*Psal. xvii, 26*). Quidni æque et cum amante amans, et cum vacante vacans, et cum intento intentus, et sollicitus cum sollicito?

8. Denique ait: *Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilaverint ad me, invenient me* (*Prov. viii, 17*). Vides quomodo non solum de amore suo certum te reddat, si quidem tu ames illum: sed etiam de sua sollicitudine, quam pro te gerit, si te senserit sollicitum sui. Vigilas tu? vigilat et ipse. Consurge in nocte in principio vigiliarum tuarum, accelera quantumvis etiam ipsas anticipare vigiliis; invenies eum, non prævenies. Temere in tali negotio vel prius aliquid tribuis tibi, vel plus; et magis amat, et ante. Si hæc anima scit, imo quia scit miraris quod illam majestatem, quasi cætera non curantem, soli sibi intendere gloriatur, cui soli ipsa, postpositis curis omnibus, tota se devotione custodit? Sermo finem desiderat; sed unum dico spiritualibus qui in vobis sunt, mirum quidem, sed verum: animam Deum videntem haud secus videre, quam si sola videatur a Deo. Ea ergo fiducia dicit illum intendere sibi, seque illi, nihil præter se et ipsum videns. Bonus es, Domine, animæ quærenti te! occurris, amplecteris, sponsum te exhibes, qui Dominus es, imo qui es super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXX.

Unde sponsus dilectus dicitur; et de veritate, mansuetudine et justitia, cæterisque virtutibus, quæ sunt lilia, inter quæ pascitur.

A *Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia* (*Cant. ii, 16*). Quis huic jam imputet præsumptioni vel insolentiæ, si se dicat iniisse societatem cum illo, qui pascitur inter lilia? Etiam si inter sidera pascetur, eo solo quod pascetur, nescio quid magnum videri possit cum ejusmodi amicitias seu familiaritatem habere. Aliquid prorsus ignobile et humile sonat, pasci. Nunc vero cum et pasci inter lilia perhibetur, dejectionis adjectio longius amovet et propulsat temeritatis notam. Quid enim sunt lilia? Juxta verbum Domini, *fenum, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur* (*Matth. vi, 28-30*). Quantus est iste qui feno pascitur, quasi unus agnorum aut vitulorum? Et agnus plane, et vitulus saginatus. Sed tu forte vigilantius advertisti, non pabulum hoc loco designari, sed locum: nec enim dictum est, liliis cum pasci; sed, *inter lilia*. Esto. Non fenum comedit ut bos; in feno tamen versari, et super fenum discumbere instar unius de turba, quid eminentiæ habere potest? Quid vero gloriæ huic, habere dilectum illum qui hoc egerit? Et secundum litteram quidem sponsæ verecundia et cautela prudentiæ, ejus inloquendo satis apparet, utique

disponentis sermones suos in iudicio, et rerum gloriam verborum modestia temperantis.

2. Alias autem non ignorat unum esse, et qui pascitur, et qui pascit; inter lilia commorantem, et regnantem super sidera. At libentius humilia dilecti memorat, propter humilitatem quidem, ut dixi: magis autem quod exinde cœpit esse dilectus, ex quo et pasci. Nec modo exinde, sed inde. Nam qui in altissimis est Dominus, in imis est dilectus; super sidera regnans, et inter lilia amans. Amabat et super sidera, quia nusquam et nunquam potuit non amare, quia amor est: sed donec ad lilia descendit, et pasci inter lilia compertus est, nec amatus est, nec factus dilectus. Quid? non est amatus a patriarchis et prophetis? Est: sed non priusquam visus est et ab ipsis inter lilia pasci. Neque enim non viderunt, quem præviderunt: nisi ita quis absque spiritu sit, ut videntem in spiritu, putet videre nihil. Unde ergo Videntes, nam sic prophetæ appellati sunt (*I Reg. ix, 9*), si nihil viderunt? Inde est, quod voluerunt videre, quem non viderunt. Nec enim **1511** poterant velle videre in corpore, quem in spiritu non vidissent. Sed dico: Nunquid omnes prophetæ? Quasi omnes videre voluerint, aut fuerit omnium fides. Sed enim qui viderunt, aut prophetæ fuerunt, aut prophetis acquiescentes. Et credidisse enim, vidisse est. Non modo namque qui per prophetiæ spiritum, sed et qui per fidem videt, si quis ipsum quoque dicat videre in spiritu, mihi non videtur errare.

3. Ita ergo quod ad lilia descendere, et inter lilia pasci dignatus est is qui omnes pascit, dilectum fecit illum, quia non potuit ante diligere, quam agnoscere. Ac per hoc cum de dilecto facta est mentio, pulchre et illud memoratum est, quod dilectionis et agnitionis exstitit causa. Quærenda in spiritu refectio hæc inter lilia: nam corpoream cogitare ridiculum est. Quin ipsa lilia spiritualia, si quidem potuerimus, demonstranda a nobis erunt. Puto, hoc quoque dicere nos oportebit, unde inter lilia pascatur dilectus, liliisne ipsis, an aliis inter lilia reconditis herbis vel floribus? Et in his illud mihi difficilium apparet, quod pasci, non pascere perhibetur. Nam quia pascatur dubium non est, nec enim indignum ei: at pasci, indigentiam sonat, et ne spiritualiter quidem sine injuria majestatis facile illi posse assignari videtur. Nec ego sane recorder usque modo advertisse me in hoc cantico pastum uspiam perhiberi, cum pascentem, puto, recordermini et vos mecum. Denique postulavit sibi aliquando demonstrari, ubi in meridie pasceret et cubaret (*Cant. i, 6*). Et nunc quidem, quod necdum locum indicari sibi; sed ipsa indicat, assignans, *inter lilia*. Novit hoc, illud non novit; quia æque præsto esse non potest quod sublimet et in sublimi est, et quod humile et super terram. Sublime opus, sublimis et locus: nec accessus ad eum usque adhuc vel ipsi sponsæ.

4. Et ideo semetipsum exinanivit usque ad hoc, ut pascetur ipse omnium pastor; et inventus est inter lilia, et visus ab Ecclesia, ad amatum est ab inope pauper, factus dilectus propter similitudinem. Non solum autem, sed et propter veritatem, et mansuetudinem, et justitiam: quod per eum scilicet promissiones adimpletæ sunt, quod iniquitates remissæ sunt, quod superbi dæmones una cum principe suo judicati sunt. Talis ergo apparuit qui merito amaretur, verax pro se, mitis hominibus, justus pro hominibus. O vere amandum et totis medullis cordis amplectendum sponsum! Quid jam cunctetur Ecclesia totam se tota devotione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tam justo propugnatori? Porro præmiserat Propheta, dicens: *Specie tua et pulchritudine tua intende prospere*. Unde species hæc et pulchritudo? Puto, ex liliis. Quid lilio speciosius? Sic nihil formosius sponso. Quæ sunt ergo illa lilia, e quibus species decoris ejus? *Procede, inquit, et regna propter veritatem, et mansuetudinem, et justitiam* (*Psal. xlv, 5*). Lilia sunt, lilia, inquam, orta de terra, nitentia super terram, eminentia in floribus terræ, fragrantia super odorem aromatum. Ergo inter hæc lilia sponsum, et omnino ex his speciosus et pulcher. Alias enim (quod quidem ad carnis infirma spectat) non erat ei species neque decor (*Isa. liii, 2*).

5. Bonum autem lilius veritas, candore conspicuum, odore præcipuum; denique candor est lucis æternæ, splendor et figura substantiæ Dei (*Sap. vii, 26*). Lilius plane, quod ad novam benedictionem terra nostra produxit, et paravit ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium (*Luc. ii, 31, 32*). Donec sub maledicto fuit terra, spinas et tribulos germinavit. At nunc Veritas de terra orta est Domino benedicente (*Psal. lxxxiv, 12, 13, 2*), speciosus omnino quidam flos campi, et lilius convallium. Agnosce lilius ex candore, qui mox in ipso exortu floris pastoribus de nocte emicuit, dicente Evangelio quia *angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos* (*Luc. ii, 9*). Bene Dei, quia non angeli, sed lili candor. Ille aderat, sed illud micabat ab usque Bethlehem. Agnosce lilius et ex odore, quo et longe positus innotuit magis. Et quidem stella apparuit; sed **1512** eam minime viri graves secuti fuissent, nisi intima quadam suaveolentia orti lili traherentur. Et vere lilius veritas, cujus odor animat fidem, splendor intellectum illuminat. Leva etiam oculos nunc in ipsam personam Domini, qui in Evangelio loquitur: *Ego sum veritas* (*Joan. xiv, 6*). Et vide quam competenter veritas lilio comparetur. Si non advertisti, adverte de medio floris hujus quasi virgulas aureas prodeuntes, et cinctas candidissimo flore, pulchre ac decenter disposito in coronam: et agnosce auream in Christo divinitatem, humanæ coronatam puritate naturæ, id est Christum in diademate, quo coronavit eum mater sua. Nam in quo

coronavit eum Pater suus, lucem habitat inaccessibilem, nec posses in ea illum interim adhuc videre. Sed de hoc alias.

6. Nunc vero liliū veritas est; est et mansuetudo. Et bene liliū mansuetudo, habens innocentiae candorem, et odorem spei, *quoniam sunt reliquiae*, inquit, *homini pacifico* (Psal. xxxvi, 37). Bonae spei vir mansuetus, nec minus etiam in praesenti lucidum quoddam vitae est socialis exemplar. Annon liliū, quae lucet officio, redolet spe? Adde quod sicut veritas de terra orta est, ita et mansuetudo. Nisi quis dubitet ortum de terra Agnum dominatorem terrae (Isa. xvi, 1), illum agnum, qui ad occisionem ductus est, et non aperuit os suum (Isa. liii, 7). Nec tantum mansuetudo seu veritas de terra orta est, sed et iustitia, propheta dicente: *Rorate, caeli, desuper, et nubes pluant justum; aperiat terra, et germinet Salvatorem, et iustitia oriatur simul* (Isa. xlv, 8). Quod autem iustitia liliū sit, recordamini de Scriptura, quia justus *germinabit sicut liliū, et florebit in aeternum ante Dominum* (Osee xiv, 6). Nequaquam liliū hoc hodie est, et eras in clibanum mittitur, quia in aeternum florebit. Et florebit ante Dominum, cuius in memoria aeterna erit justus, et ab auditione mala non timebit (Psal. cxi, 7), illa scilicet auditione, qua in clibanum ignis peccatores ire iubentur. Porro hujus liliī candor cui non splendet, nisi cui non placet? Denique sol est, sed non ille qui oritur super bonos et malos. Neque enim qui dicturi sunt: *Sol iustitiae non ortus est nobis* (Sap. v, 6), lucem illius quandoque viderunt. Viderunt autem quotquot audierunt: *Vobis qui timetis Deum, oriatur sol iustitiae* (Malach. iv, 2). Ergo candor hujus liliī apud justos; fragrantia etiam usque ad iniquos diffunditur, etsi non in bonum ipsis. Denique audivimus justos dicentes quia *Christi bonus odor sumus in omni loco*; sed *aliis quidem odor vitae in vitam, aliis odor mortis in mortem* (II Cor. ii, 15, 16). Quis, vel sceleratissimus, justus non probet opinionem, quamvis non amet opus? Et beatus, si se non iudicat in eo quod probat. Iudicat autem, probans bonum, et non amans: ideoque non beatus plane, sed miser, proprio condemnatus iudicio. Quid eo miserius, cui odor vitae, non vitae, sed mortis nuntius est? Imo nec nuntius quidem, sed bajulus.

7. Sunt multa apud sponsum et alia lilia praeter haec, quae ex Propheta inciderunt nobis; veritatem loquor, et mansuetudinem, et iustitiam; nec erit difficile jam cuilibet vestrum similia reperire per semetipsum in horto tam deliciosi sponsi. Abundat et superabundat talibus: quis illa enumeret? Nempe quot virtutes, tot lilia. Quis finis virtutum apud Dominum virtutum? Quod si plenitudo virtutum in Christo; et liliorum. Et fortassis propterea ipse se liliū appellavit, quod totus versetur in liliis, et omnia quae ipsius sunt, lilia sint; conceptio, ortus conversatio, eloquia, miracula, sacramenta, passio, mors, resurrectio, ascensio. Quid horum non can-

didum, et non suavissime redolens? Tanta denique in conceptione refulsit superni luminis claritas desupervenientis abundantia Spiritus, ut ne ipsa quidem Virgo sancta sustinisset, si non sibi obumbratum foret a virtute Altissimi. Porro ortum candidavit incorrupta virginitas matris; conversationem, innocentia vitae; eloquia, veritas; miracula, puritas cordis; sacramenta, pietatis arcanum; passionem, patienti voluntas; mortem, libertas non moriendi; resurrectionem, martyrum fortitudo; ascensionem, exhibitio promissionum. Quam bonus fidei odor in his singulis, **1513** nostra quidem, qui candorem non vidimus, tempora et viscera replens! Et beati qui non viderunt, et crediderunt (Joan. xx, 29). Pars mea in his odor vitae, qui procedit ex ipsis. Is infusus naribus meis apto quodam fidei instrumento, et quidem copiosius pro multitudine liliorum, sane et exilium levat, et patriae desiderium assidue innovat in visceribus meis.

8. Habent lilia et aliqui sodalium sponsi, sed non copiam. Omnes enim ad mensuram Spiritum acceperunt, ad mensuram virtutes et dona; solus ille non habet modum (Joan. iii, 34), qui habet totum. Aliud est lilia habere, aliud non nisi lilia habere. Quem dabis mihi de filiis captivitatis adeo innocentem et sanctum, qui totam terram suam floribus occupare potuerit, et istiusmodi floribus? Nec infans certe unius dici sine sorde est super terram (Job xiv, 4, 5, juxta LXX). Magnus est quia tria vel quatuor lilia aedificare potuerit in terra sua, in tanta densitate spinarum et tribulorum, quae sunt germina inveterata maledictionis antiquae. Mecum vero, qui pauper sum, bene agitur, si unquam ab hac pessima segete, iniquitatum videlicet atque vitiorum, tantillum terrae meae vindicare extirpando et excolendo sufficiam, unde unum saltem producere liliū possim, si forte et penes me pasci interdum dignetur is, qui pascitur inter lilia.

9. At parum dixi, unum: de penuria cordis mei os meum locutum est. Unum prorsus non sufficit; duo ad minus necessaria sunt. Dico autem continentiam, et innocentiam: quarum una sine altera nec salvabit. Frustra denique ad unam quamlibet harum invitabo sponsum, qui non ad liliū, sed *inter lilia* pasci perhibetur. Dabo proinde operam habere lilia, ne de singularitate causetur liliū, qui non vult nisi inter lilia pasci, et sic declinet in ira a servo suo. Pono itaque primam omnium innocentiam: et si huic jungere continentiam quivero, divitem me putabo in possessione liliorum. Rex sum autem, si tertiam his adungere potero patientiam. Et quidem possunt sufficere illae; sed quia et deficere in tentationibus possunt, siquidem tentatio est vita hominis super terram (Job. vii, 1): opus profecto patientia est, quae utriusque sit quasi tutrix [alias, nutrix] quaedam et custos. Puto, si venerit amator ille liliorum, et ita invenerit, quod non dedignabitur jam pasci apud nos, et apud nos facere pascha:

ubi illi et multa suavitas in duabus, et magna erit securitas propter tertiam. Verum quo pacto dicatur pasci qui pascit omnia, postea videbitur. Nunc vero apparet sponsum non modo apparere inter lilia, sed minime omnino extra lilia posse aliquando inveniri, cum omne quod de eo est, et ipse sit liliū, sponsus Ecclesiae Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

SERMO LXXI.

De litiis spiritualibus, id est operibus bonis, quorum odor recta conscientia, color fama: et quomodo sponsum et pascit nos, et pascitur a nobis. Item de unitate Dei Patris cum Filio, et animae sanctae cum Deo.

1. Finis praecedentis sermonis, principium hujus. Est ergo liliū sponsum, sed non liliū inter spinas, quoniam non habet spinas qui peccatum non fecit. Denique sponsam protestatus est *liliū inter spinas*; quoniam si dixerit vel ipsa, quia spinas non habeat, se ipsam seducit, et veritas in ea non est. Se vero florem quidem et liliū professus est, non tamen inter spinas. Magis autem: *Ego, inquit, flos campi et liliū convallium* (Cant. ii, 2, 1). Et non est spinarum mentio, quod solus sit hominum qui opus non habeat dicere: *Conversus sum in cerumna mea, dum configitur spina* (Psal. xxxi, 4). Ergo absque liliis nunquam est, qui absque vitis semper est; quia totus et semper est candidus, speciosus forma praefiliis hominum (Psal. xlv, 3). Tu ergo qui haec audis vel legis, cura habere lilia penes te, si vis habere hunc habitatorem liliorum habitantem in te. Opus tuum, studium tuum, desiderium tuum: lilia esse protestetur **1514** moralis quidam rerum ipsarum candor, atque odor. Habent et mores colores suos, habent et odores. Neque enim in spiritibus id ipsum est color et odor, non magis quam in corporibus. Ergo de colore conscientia consultetur, de odore fama. *Fetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis ejus*, aiunt illi (Exod. v, 21), dicentes de opinione. Porro colorem operi tuo dat cordis intentio, et iudicium conscientiae. Nigra sunt vitia, virtus candida est. Inter hanc atque illa, conscientia consulta discernit. Stat sententia Domini de oculo nequam et lucido (Matth. vi, 22, 23), quia inter candidum et nigrum certos fixit limites, et divisit lucem a tenebris. Quod ergo de corde puro et conscientia bona egreditur candidum est, et est virtus; si autem et bona fama secuta fuerit, et liliū est, quippe cui nec candor liliū desit, nec odor.

2. Porro virtus, etsi non propterea major, pulchrior tamen illustriorque efficitur. Quod si in conscientia naevus fuerit, nec quod ex ea prodierit, carebit naevo. Nam si radix in vitio, et ramus. Ac per hoc quidquid illud sit quod radix vitiosa non absque traduce vitii ex se producat, verbi gratia, sermo, actio, oratio, etiamsi fama applaudere videatur, non est quod debeat liliū dici; quia etsi odor connivere videtur, sed non color. Quo pacto

enim liliū cum impuritate naevo? Nec sane fama valebit vindicare virtuti, quod esse vitium convicerit conscientia. Erit quidem virtus contenta candore conscientiae, ubi sequi non poterit odor famae; caeterum odor famae nec excusare sufficit vitium conscientiae decoloris. Providebit tamen semper, quod in se est, homo virtutis bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus (Rom. xii, 17), ut vere sit liliū.

3. Sed est etiam candor animae indulgentia Dei, ipso dicente per prophetam: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbuntur, et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt* (Isa. i, 18). Et est candor, quem sibi induit is qui miseretur in hilaritate. Etenim si intuearis illum, quem Propheta depingit jucundum hominem, qui miseretur et commodat (Psal. cxv, 5), nonne is tibi videbitur de ipsa animi jucunditate indidisse candorem quemdam pietatis vultui pariter, et operi suo? Sicut e regione si ex tristitia et velut ex necessitate quis tribuat, non candidum plane, sed tetrum praefert manu et fronte colorem. Et ideo hilarem datorem diligit Deus (II Cor. ix, 7). Nunquid et tristem? Profecto qui respexit ad Abel ob alacritatis candorem, avertit faciem a Cain, quia conciderat vultus [alias, facies] ejus (Gen. iv, 4, 5), utique a tristitia et livore. Adverte qualis color tristitiae seu invidiae sit, qui Dei a se avertit aspectum. Pulchre et eleganter in colorando beneficio candor jucunditatis laudatus est voce illa poetae: « Super omnia vultus accessere boni (Ovid. Meta. lib. viii). » Nec mudo hilaris dator, sed et qui tribuit in simplicitate (Rom. xii, 8), diligitur a Deo. Et simplicitas candor est. Probamus a contrario: nam naevus duplicitas. Parum dixi, macula est. Quid duplicitas nisi dolus. Sed enim qui dolose egit in conspectu Dei, inventa est iniquitas ejus ad odium. (Psal. xxxv, 3). Et ideo beatus cui non imputabit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus (Psal. xxxi, 2). Pulchre Dominus paucis utramque notavit maculam, dolum, tristitiamque: *Nolite, inquiens, fieri, sicut hypocritae, tristes* (Matth. vi, 16). Sponsum itaque et cum sit virtus, in virtutibus complacet sibi; et cum sit liliū, libenter inter lilia commoratur; et cum sit candor, delectatur candidis.

4. Et fortassis hoc est quod dicitur pasci inter lilia, candore et odore virtutum delectari. Et quidem pascebatur olim corporaliter apud Mariam et Martham, recumbens etiam corpore inter lilia (illas loquor, nam lilia erant), nihilominus spiritum refocillabat devotione et virtutibus mulierum. Quod si illa hora intrasset propheta, aut angelus, seu alius quivis spiritualis, tantum non ignorans quae majestas recumberet; nonne stupens dignationem et familiaritatem, quam illi esse conspiceret cum puris animis pudicisque corporibus, tamen terrenis et sexus infirmioris; **1515** merito testaretur: Quia vidi illum non modo commorantem, sed et pascentem inter lilia? Ita ergo secundum utrumque, carnem